

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

RÄÄKKYLÄN KUNNAN LAUSUNTO KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA

Valtiovarainministeriö pyytää kuntien lausuntoa kuntarakennelakiluonnoksesta sekä yleisesti että erityisesti seuraavista kysymyksistä:

- selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista (ml. poikkeuspennnoista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä;
- esityksen sisältämistä määrärajoista ja menettelyistä;
- valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta;
- yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä;
- sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti.

Selvitysvelvollisuus, selvityspennnot (ml. poikkeuspennnot) ja selvitysvelvollisuuden sisältö

Yleistä

Uudistusten tavoitteeksi on asetettu mm. palvelujen laadun ja saatavuuden turvaaminen yhdenvertaisesti ja kustannustehokkaasti. Uudistuksia on perusteltu mm. selviytymisellä väestön ikääntymisestä johtuvista kasvavista palvelutarpeista niukkenevilla työvoima- ja taloudellisilla resursseilla.

Kunnan koko ja palvelujen tarjoamismahdollisuus eivät kuitenkaan ole toisistaan riippuvia tekijöitä, joten keinotekoisten väestöpohjien määrittely (esim. 20.000 asukasta) palvelujen tuottamisen edellytykseksi ei ole perusteltua. Tutkimustenkin mukaan on osoitettu, että kunnan koon kasvaessa palvelujen tuotanto ei tehostu eikä laatu parane. Päinvastoin palvelutuotanto on tehokkaampaa ja laadukkaampaa pienemmissä ja keskisuurissa kunnissa.

Esimerkkeinä tutkimuksista:

- Kuntaliitto: Paras-hankkeen seuraamiseksi tekemät tutkimukset (ns. ARTTU-tutkimus 2012): tutkimuksen mukaan yhtä oikeaa kokoa kunnalle ei ole, eikä kuntauudistus useinkaan tuo lyhyellä aikavälillä näkyviä säästöjä
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus: Kuntakoko, kuntien menot ja palvelujen tuotannon tehokkuuserot, Kalevi Luoma ja Antti Moisio, 2005: ”Empiiristen tutkimusten mukaan väestöpohjan tai tuottajayksikön koon ja toiminnan tehokkuuden välillä ei näytä kuitenkaan olevan selvää yhteyttä. Kuntien ja palveluja tuottavien yksiköiden välillä on huomattavia kustannus- ja tehokkuuseroja, mutta niitä selittävät paljon enemmän muut tekijät kuin kunnan tai toimintayksikön koko. Hajautetulla peruspalvelujen järjestämistavalla on monia etuja, joiden vaalimiseen kannattaa kiinnittää huomiota uudistettaessa palvelurakenteita. Hajautetun päätösvallan ja kustannus-

vastuun tilanteessa on päätöksentekijöillä parhaimmillaan kannustimet järjestää palvelut kustannustehokkaasti. Päätöksenteon ja resurssien käytön joustavuus voivat myös olla tekijöitä, jotka pienissä kunnissa ja palvelujen tuottajayksiköissä osittain korvaavat pienestä koosta aiheutuvia mittakaavahaittoja.”

Kuntien erilaiset olosuhteet ja väestöllinen tilanne on otettava huomioon. Rääkkylän ja muiden samantapaisten kuntien osalta on oleellista ottaa huomioon, että niissä ikääntymiskehitys on jo läpikäyty ja ns. vanhimman väestön lukumäärä ei enää oleellisesti kasva. Palvelut ikääntyvälle väestölle on Rääkkylässä pystytty turvaamaan tasokkaasti. Lisäksi on huomattava, että yli 75-vuotiaiden hoitomallit vuonna 2024 eivät ole samoja kuin mitä ne ovat nyt. Pienet kunnat joustavina toimintayksikköinä pystyvät etsimään uusia ratkaisuja.

Erikseen mainittu 50 lapsen ikäluokka toimivan perusopetuksen kriteerinä ei ole perusteltu, koska yhteistyötä opetuksen järjestelyssä voidaan tehdä kuntien välillä ja mm. etäopetusjärjestelyin. 50 lapsen ikäluokan vaatimus johtaisi ylipitkiin koulukyytimatkoihin.

Asiakas- ja kuntalaisnäkökulma sekä alueen erityispiirteet on ehdottomasti muistettava palveluja uudelleen organisoitaessa. Uudet, innovatiiviset palveluratkaisut ovat välttämättömiä. Niiden toteuttamisessa pienet kunnat, Rääkkylä kärkijoukossa ovat osoittautuneet aloitteellisiksi.

Rääkkylä on tuonut sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamiseen aivan uuden pieneen kuntaan sopivan kokonaisratkaisun, jolla on turvattu lähipalvelut ja on tuotettu ne selvästi aiempia järjestelyjä edullisemmin. Kuntakohtainen ratkaisu on mahdollistanut hyvän yhteistyön sosiaali- ja terveystoimen ja muiden kunnan hallintoalojen sekä ns. kolmannen sektorin välillä:

- Ennaltaehkäisevästä työstä esimerkkinä mainittakoon kuntalaisten liikuntaharrastuksen aktivoimiseksi rakennetut lähiliikuntapaikat keskustajamaan ja viiteen kylään.
- Osuuskuntapohjaisesti on luotu laajakaistarakaisulla valmiudet tietotekniikan laajamittaiseen hyödyntämiseen palvelujen tuottamisessa.

Kunta- ja palvelurakenteita uudistettaessa pyritään mahdollisimman luonteviin asiointi- ja työssäkäyntialueisiin sekä luontaiseen aluerakenteeseen. Rääkkylässä asiointi ja kanssakäyminen on perinteisesti suuntautunut moneen muuhun kuntaan. Joensuu on työssäkäynnin, kauppa-asiointin ja koulutuksen kannalta selvä valtasuunta. Tilastokeskuksen 2012 luokituksessa Rääkkylä kuuluu Joensuun työssäkäyntialueeseen. Mutta myös Kitee ja Liperi ovat tärkeitä alueita. Rääkkylä on ns. monisuuntautunut – yhtä ainoaa suuntaa ei voida osoittaa. Siksi Rääkkylän kunnan kannalta lisääntyvien kuntien välisten yhteistyömahdollisuuksien tulee suuntautua eri suuntiin. Kunnan itsenäisyys ja yhteistyö maakunnallisella tasolla on Rääkkylän kannalta paras vaihtoehto.

Poikkeamisperusteet

Rääkkylän kunta vaatii ehdottomasti poikkeamismahdollisuuden laajentamista suunnitellusta.

Poikkeaminen selvityspenusteista on lakiluonnoksen ja sen perustelujen mukaan mahdollista ns. syrjäisyystekijän perusteella. Syrjäisyystekijä nykyisellään ei ota kuitenkaan huomioon tosiasiallisia maantieteellisiä olosuhteita. Rääkkylä ei laskentamallien mukaan kuulu ns. alempiin syrjäisyysluokkiin, koska Rääkkylän keskustan ”vaikutuspiiriin” lasketaan Joensuun ruutukaava-alue ottamatta huomioon, että etäisyys sinne on 33 km linnuntietä myöten, laajan vesistön yli. Jos etäisyys laskettaisiin maanteitse (62 km), kuuluisi Rääkkylä syrjäisyystekijän perusteella poikkeamismahdollisuuksien piiriin. Lisäksi Rääkkylän osalta on huomioitava, että kunta on vesistöjen pirstoma ja taajama-asteeltaan Suomen kunnista kolmanneksi alhaisin. Alhaisemmalle sijalle jäävät Hammarland ja Sund Ahvenanmaalla. Matkaa naapurikuntakeskuksiin on 40 km tai yli. Yhteistä maarajaa naapurikuntien kanssa on vain 12 km! Olosuhteemme ovat poik-

keukselliset, mikä aiheuttaa palvelujen tuottamiselle omat vaikeutensa, jotka eivät ratkea etäännyttämällä palvelut suurempiin kokonaisuuksiin.

Muuta

Kuntien toimintaedellytykset on turvattava tarkoituksenmukaisella, kuntien erityisolosuhteet huomioivalla valtionosuusuudistuksella. Valtionosuusuudistusta ei missään tapauksessa saa valjastaa kuntien yhdistymisen edistämiseen. Valtionosuusjärjestelmä on tarkoitettu peruspalvelujen turvaamiseen, ei kuntarakenteen muokkaamiseen. Valtionosuuden perusteena täytyy olla väestömäärä ja –rakenne sekä palvelutarpeet. Ne eivät muutu kuntarajoja siirtämällä. Valtionosuuden käyttö kuntarakenteen ohjailutarkoituksiin on perustuslain vastaista asettaessaan kansalaisten epätasa-arvoiseen asemaan.

Räikkylän kunnan mielestä yhdistymisselvitysten ja keinotekoisien yhdistymissopimusten sijasta tulee selvittää kuntien yhteistyön lisäämisen edellytyksiä. Räikkylä on omalta osaltaan ollut jo vuonna 2008 mukana kuntaliitosselvityksessä Kiteen kaupungin kanssa. Silloisen selvitysmiehen tekemän kuntaliitosesityksen hylkäsivät niin Kiteen kaupunki kuin Räikkylän kuntakin – edellytyksiä toimivalla kuntaliitokselle ei nähty olevan. Tilanne vuoden 2008 osalta on Räikkylän osalta vielä muuttunut ratkaisevasti talouden kohentamisen ja lähipalvelujen turvaamisen myötä.

Esityksen sisältämät määräajat ja menettely

Kuntarakennelakiluonnokseen sisältyvien määräaikojen osalta Räikkylän kunta kiinnittää huomiota siihen, että sekä selvitysten että esitysten yhdistymisestä olisi oltava valmiina samaan aikaan eli 1.4.2014. Käytännössä tällainen aikataulu on liian tiukka. Mahdolliset selvitykset käynnistyvät vasta syksyllä 2013. On tärkeää, että selvityksiä tehtäessä myös uuden kuntalain, valtionosuuslain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain keskeinen sisältö on tiedossa.

Valtioneuvoston toimivalta päättää kuntajaon muuttamisesta

Kuntien yhdistymisen tulee jatkossakin perustua kuntien vapaaehtoisuuteen. Lähidemokratian turvaamisen ja kuntien itsehallinnon kunnioittamisen tulee olla ehdoton lähtökohta.

Kunnallisen itsehallinnon merkitystä korostaa myös EU-tasolla omaksuttu läheisyysperiaate, jonka mukaan julkisen vallan päätökset tulee tehdä mahdollisimman lähellä ihmisiä

Yhdistymisavustuksien ehdot ja määrät

Mikäli yhdistymisselvityksiin joudutaan, tulee kustannuksiin saada valtion tuki täysimääräisenä. Selvitysten tekeminen muiden töiden ohella ei ole mahdollista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaaminen

Räikkylän kunta katsoo, että toimiva järjestelmä kuntasektorin tehtävien (myös muiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen) tasavertaiseen ja kustannustehokkaaseen järjestämiseen ja tuottamiseen on kunnalliseen itsehallintoon pohjaava paikallishallinto kuntakokoon katsoomatta

Sosiaali- ja terveystalvelujen osalta uudistussuunnitelmissa esillä olevat linjaukset merkitsivät Rääkkylässä toimivan ja taloudellisen lähipalveluihin perustuvan järjestelmän menettämistä.

Kunta katsookin, että tulevissa ratkaisuisa tulee säilyttää myös pienillä kunnilla itsenäisyys ja järjestämistävastuu palveluista. Terveys- ja sosiaalipalvelujen käytännön järjestämisessä ja niiden tuottamisessa tarvitaan maakunnallista yhteistyötä, mutta päätösvalta tulee olla kunnissa.

Rääkkylässä maaliskuun 4. päivänä 2013

RÄÄKKYLÄN KUNNANHALLITUS

Yrjö Eronen
kunnanjohtaja

Tuula Luukkonen
hallintojohtaja